

Omgrep og omgrepssystem

Knut Jonassen

Soria Moria

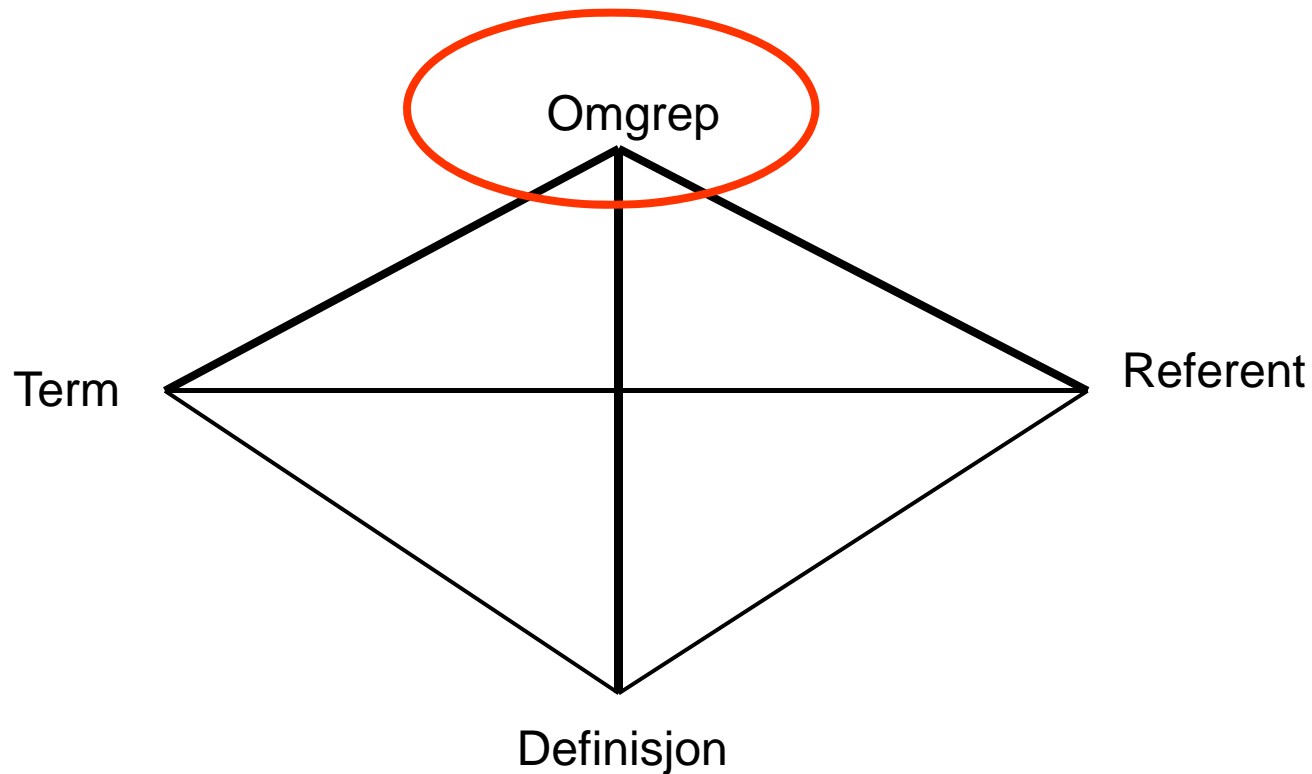
terminologikurs

2012-06-13

Det semiotiske triangelet

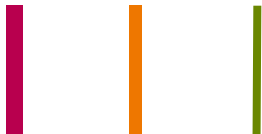
(Den utvida Ogdens trekant)

Omgrepet ”omgrep” (NS-ISO 704)

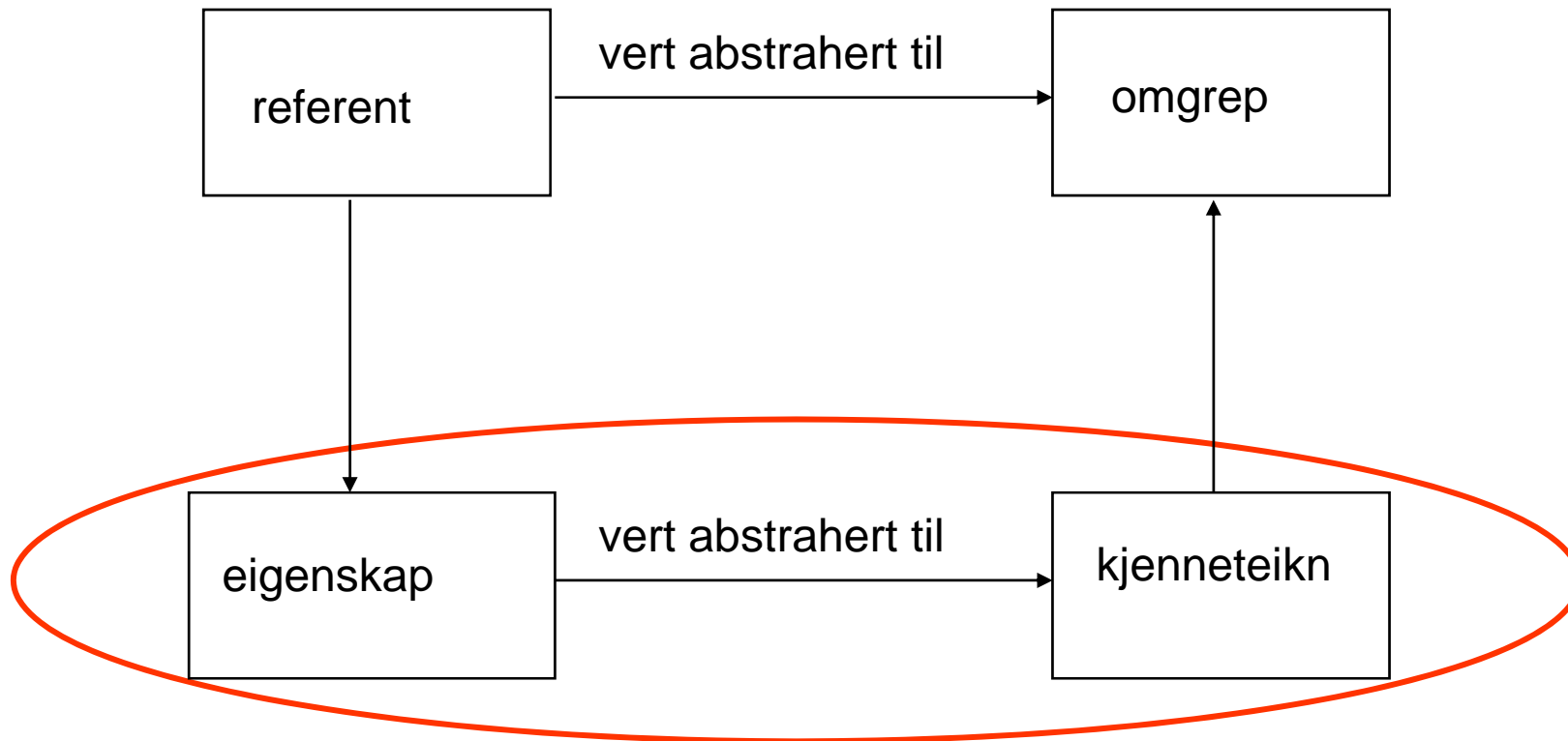
- Omgrep: mental representasjon av referentar på eit fagfelt
- Omgrepet er ikkje berre ei tankeeining, men òg ei kunnskapseining
- **”Fagomgrep**
omgrep som reflekterer spesifikk eller teknisk kunnskap på eit gitt fagområde”

Egenskap og kjenneteikn (I)

Den verkelege verda

Abstraksjon

Eigenskap og kjenneteikn (II)

- Kvar referent har eigenskapar
- Kvar eigenskap av liknande slag vert abstrahert til eitt kjenneteikn
- Kvart kjenneteikn inngår i eitt eller fleire omgrep
- Kvart omgrep er samansett av eitt eller fleire kjenneteikn
- Kvar referent vert abstrahert til eitt eller fleire omgrep

Terminologisk analyse

1. Identifiser kontekst eller *fagområde*
2. Identifiser eigenskapane
3. Avgjer kva eigenskapar som skal abstraherast til kjenneteikn
4. Slå saman kjenneteikna til omgrep
5. Tilskriv omgrepet ein term (eller eit symbol)

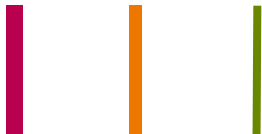
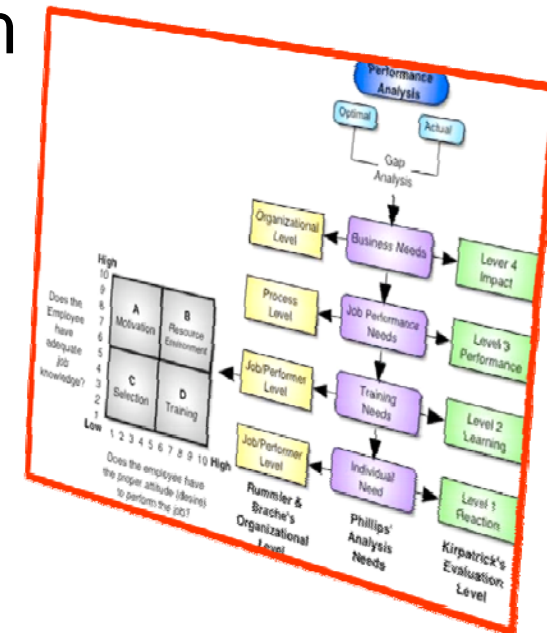
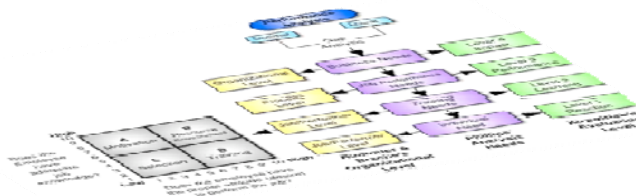

Dette skjer ofte gjennom fagtekstanalyse
(diskursanalyse)

Nytte av kjenneteikn

- Analyse av omgrep
- Modellering av omgrepssystem
- Formulering av definisjonar
- Utval og danning av termar
- Utval og danning av symbol

Kjenneteikn og omgrepsrelasjonar

- *Felles kjenneteikn* indikerer likskap mellom omgrep
- Åtskiljande kjenneteikn signaliserer ulikskapar som skil eitt omgrep frå andre omgrep
- Same kjenneteiknet til eit omgrep kan vere åtskiljande overfor eitt relatert omgrep, men felles med eit anna
- Eitt omgrep har alltid eit unikt sett av kjenneteikn
- Denne unike kombinasjonen av kjenneteikn skal spesifiserast
- Omgrepet plasserast så i eit nettverk av relaterte omgrep med liknande eller ulike kjenneteikn

Omgrepsrelasjonar

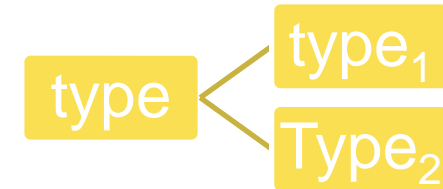
- Omgrep er ikkje isolerte kunnskapseiningar
- Ulike omgrep står alltid i relasjon til kvarandre
- Omgrep vert systematisert i omgrepssystem
- Omgrepssystema må ein forstå ut frå det tilhøyrande fagområdet
- Fagområdet er ramma som omgrepsfeltet vert etablert innanfor
- Omgrepsfeltet er settet av samanhøyrande, men ustrukturerte omgrep

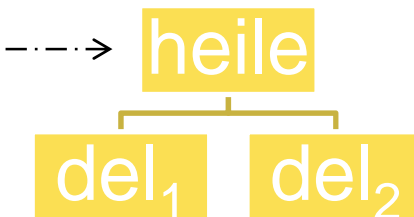
Omgrepssystem, relasjonar

- Hierarkiske omgrepsrelasjonar

- Generiske omgrepsrelasjonar

- Partitive omgrepsrelasjonar

- Assosiative omgrepsrelasjonar

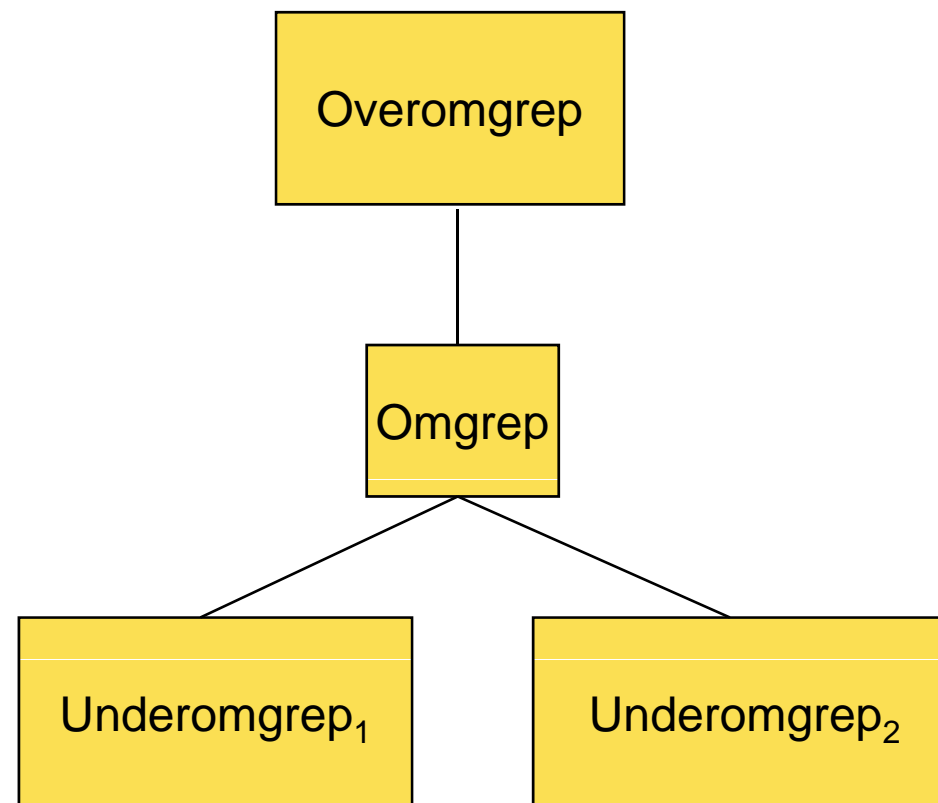

Omgrepssystem vert grafisk framstilte som omgrepsdiagram

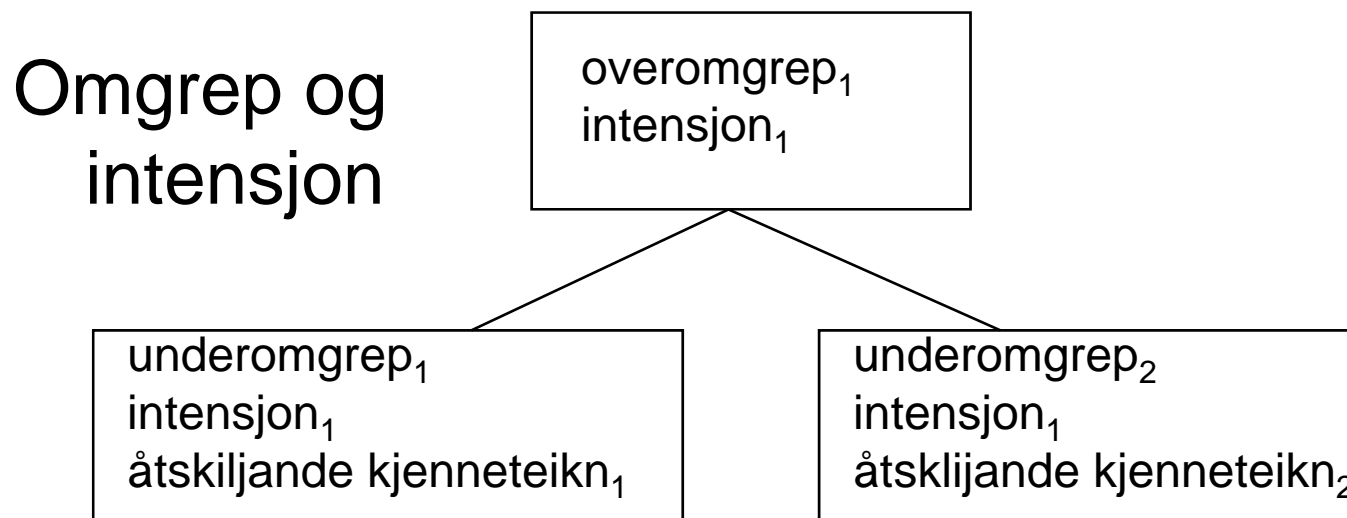

Hierarkiske omgrepsrelasjonar

Generisk eller partitivt omgrepsdiagram

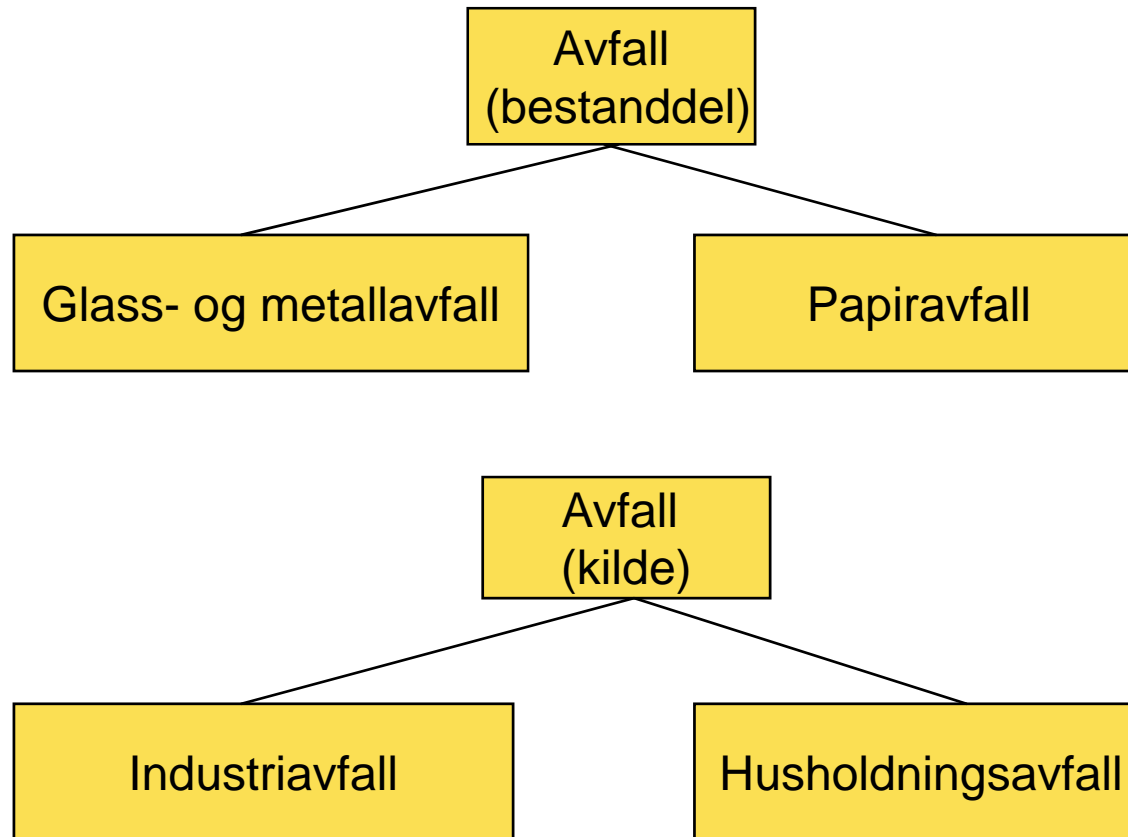
Generiske omgrepssystem

Intensjonen er heile settet av kjenneteikna til omgrepet

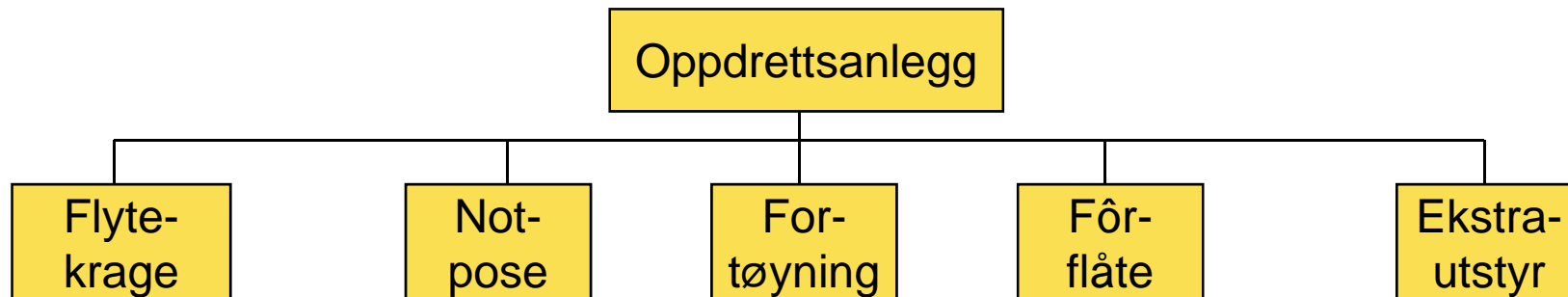

Inndelingskriterium

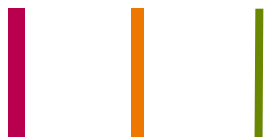
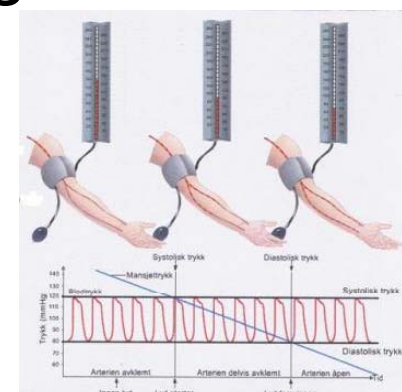
Partitive omgrepsrelasjonar

- Overomgrepet representerer eit heile
- Underomgrepa representerer deler av dette heile

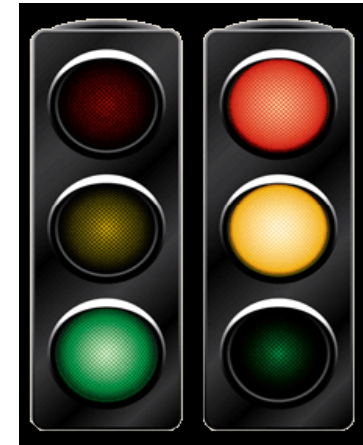
Assosiative omgrepsrelasjonar

- Ikkje-hierarkiske
- Tematisk samanheng basert på erfaring
- Ofte nærleik i tid og rom
- Ofte fagspesifikke
- Ofte organisatoriske hjelpemiddel
- Ofte knytt til informasjonsgjenfinning

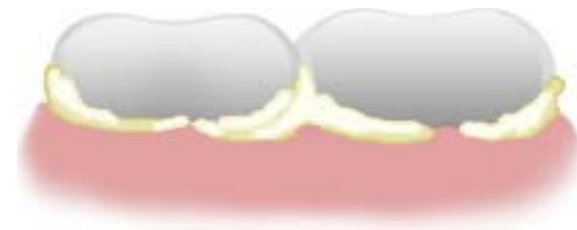
Eksempel (I)

- handling – handlande
- handling – utstyr/verktøy
- handling – stad/lokalitet
- handling – mål
- konkret gjenstand – materiale
- konkret gjenstand – form
- materiale – tilstand
- materie/stoff – eigenskap
- produkt – samansetjing
- kvantitet - eining

Eksempel (II)

- råmateriale – produkt
- årsak – virkning
- fag – studieobjekt
- prosess – produkt
- prosess – medium
- stadium – prosess
- utvikling – modell
- konkret eksistens – abstraksjon/modell

Modellering av omgrepssystem i større sammenheng

- Definer fagområde, førebels nemningar og omgrep
- Analyser intensjonen og ekstensjonen til kvart omgrep
- Lag omgrepssystem, med posisjonar og relasjonar
- Illustrer med å bruke omgrepsdiagram
- Formuler og evaluer definisjonar på omgrepa
- Tildel termar (og symbol) til kvart omgrep

